

забезпечує адекватну, об'єктивну аналітичну основу прогнозування майбутнього прибутку. Узагальнюючи всі оцінки для кожної моделі з позицій різних критеріїв адекватності і надійності, і керуючись принципами системного аналізу, можна розробити конкретні рекомендації по застосуванню моделей в прогнозних розрахунках прибутку для відповідних підприємств.

Висновок. Оцінка рівня впливу рекламних заходів на зміни прибутку підприємства на основі багатофакторної економетричної моделі дає можливість об'єктивно визначити й оцінити найбільш дієві напрями рекламної діяльності та зосередити на них увагу, що в цілому сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень щодо забезпечення успішного функціонування та розвитку підприємства в конкурентному середовищі.

Список літератури: 1. *Бернет Дж.* Маркетинговые коммуникации. Интегрированный подход // Дж. Бернет, С. Мориарти – Спб.: Издательство «Питер», 2000. – 864 с. 2. *Боровиков В. П.* STATISTICA® – Статистический анализ и обработка данных в среде WINDOWS // В. П. Боровиков, И. П. Боровиков. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. – 608 с. 3. *Голубков Е.П.* Маркетинговые исследования: теория, методология и практика. - М.: Издательство «Финпресс», 1998. - 416 с. 4. *Дейян А.* Реклама: Пер. с франц. М.: Издательство «Москва-Пресс», 1993. – 176 с. 5. *Котлер Ф.* Маркетинг и менеджмент, М.: Издательство «Финпресс», 2001. – 752 с. 6. *Ламбен Жан-Жак.* Стратегический маркетинг. Европейская перспектива, Спб.: Издательство «Наука», 1996. – 589 с. 7. *Ромат Е. В.* Реклама. - К.: НВФ «Студцентр», 1999. – 345 с. 8. *Уэллс У.* Реклама. Принципы и практика // У. Уеллс, Дж. Бернет, С. Мориарти. – М.: Издательство «Питер», 1999. – 736 с.

Подано до редакції 15.06.2009

УДК 657.471

П.Ю. ЦИБАНЬ, магістр, НТУ «ХПІ», Харків

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ БАЗИ РОЗПОДІЛУ ПОСТІЙНИХ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ДЛЯ СЕЗОННОЇ ПРОДУКЦІЇ

В роботі розглянуто особливості вибору бази розподілу постійних загальновиробничих витрат на підприємстві з сезонним характером діяльності.

Features of a choice of base of distribution fixed overhead costs for the enterprise with an activity seasonal nature are considered in work

Ключові слова: розподілені та нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, база розподілу, виробнича собівартість продукції, собівартість реалізованої продукції.

Вступ

Собівартість продукції є одним з найважливіших показників для аналізу господарської діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень. Саме тому перед економістами та бухгалтерами постає завдання точного та об'єктивного визначення цього показника. Існують різноманітні підходи та методи калькулювання собівартості, а законодавство України у деяких питаннях обліку надає компаніям певну свободу вибору, що стосується, зокрема, визначення та розподілу постійних загальновиробничих витрат. Тому для кожного конкретного підприємства дуже важливо обрати найбільш відповідний метод, який надасть змогу достовірно відобразити дані щодо собівартості продукції з урахуванням особливостей господарської діяльності підприємства, специфіки продукції та витрат.

Певні труднощі у визначенні собівартості продукції викликає питання розподілу загальновиробничих витрат, які не є прямими та не можуть бути безпосередньо віднесені на одиницю продукції. Для рішення цього завдання загальновиробничі витрати розподіляють за допомогою обраної бази розподілу. Правильний розподіл загальновиробничих витрат має важливе значення не лише для ведення поточного обліку та аналізу результатів діяльності підприємства, але й для планування собівартості продукції. Особливу увагу потрібно приділити розподілу постійних загальновиробничих витрат, тому що підприємство несе ці витрати незалежно від обсягів виробництва та реалізації, навіть при їх значному зменшенні, що яскраво проявляється на підприємствах з сезонним характером діяльності.

Постановка завдання

Завданням даної роботи є зіставлення результатів розрахунків розподілу постійних загальновиробничих витрат з використанням різних баз розподілу та вибір найбільш відповідної бази, яка надасть змогу об'єктивно та достовірно оцінити собівартість продукції конкретного підприємства з сезонним характером виробництва.

Методологія

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» дає визначення змінних та постійних загальновиробничих витрат, їх приблизний перелік та методологію розподілу та включення до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) та собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг).

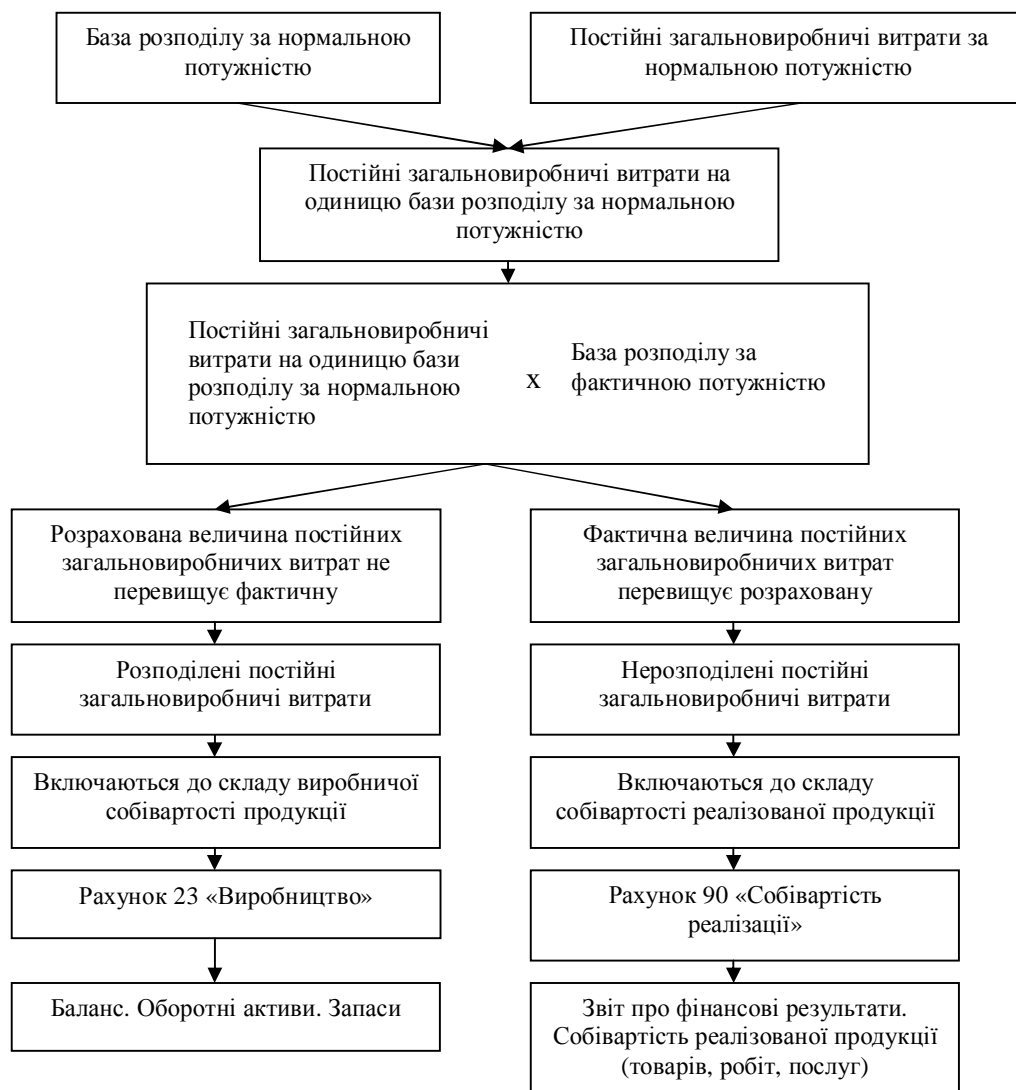

Рис. 1 – Схема розподілу постійних загальновиробничих витрат

До змінних загальновиробничих витрат належать витрати, що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Вони розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносять витрати, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній потужності.

Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості продукції (робіт, послуг) у період їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину.

У якості бази розподілу П(С)БО 16 пропонує використовувати години праці, заробітну плату, обсяг діяльності, прямі витрати. Але цей перелік не є вичерпним та бухгалтер може обрати іншу базу розподілу, яка більш точно відображає особливості витрат певного підприємства. Такою базою може виступати, наприклад, час роботи обладнання. Також для окремих статей загальновиробничих витрат можна застосовувати різні бази розподілу.

Схему розподілу постійних загальновиробничих витрат та їх віднесення до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) або собівартості реалізованої продукції подано на рис. 1.

Особливістю підприємств з сезонним характером діяльності, є те що нерозподілені постійні загальновиробничі витрати можуть виникати не лише за рахунок перевищення фактичного обсягу витрат над запланованим чи зниження обсягів виробництва у порівнянні з нормальною потужністю, але й під час нормальної діяльності підприємства у певні періоди року, коли виробництво продукції сезонно зменшується, а обсяг постійних загальновиробничих витрат лишається незмінним. Тому необхідно приділити увагу вибору правильної бази розподілу.

Результати дослідження

Проведемо розрахунки на основі даних підприємства, яке спеціалізується на виробленні та реалізації швидкозаморожених овочів та ягід. Основні показники діяльності подано у табл. 1

Таблиця 1 – Показники діяльності підприємства за кварталами

Показник	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього за рік
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	5 600	2 500	1 000	3 500	12 600
Прямі витрати на виробництво продукції, тис. грн	1 000	1 300	1 500	2 500	6 300
Прямі витрати на оплату праці, тис. грн	250	120	200	300	870
Постійні загальновиробничі витрати, тис. грн	150	150	150	150	600

Сезонність роботи даного підприємства полягає у тому, що зимовий період характеризується великими обсягами реалізації, а літній – значним

спадом. Також сезонний характер має процес виготовлення продукції, що зумовлює коливання обсягу прямих витрат за періодами. Динаміку зміни обсягів реалізації, прямих витрат на виробництво продукції, прямих витрат на оплату праці та постійних загальновиробничих витрат можна простежити на рис. 2.

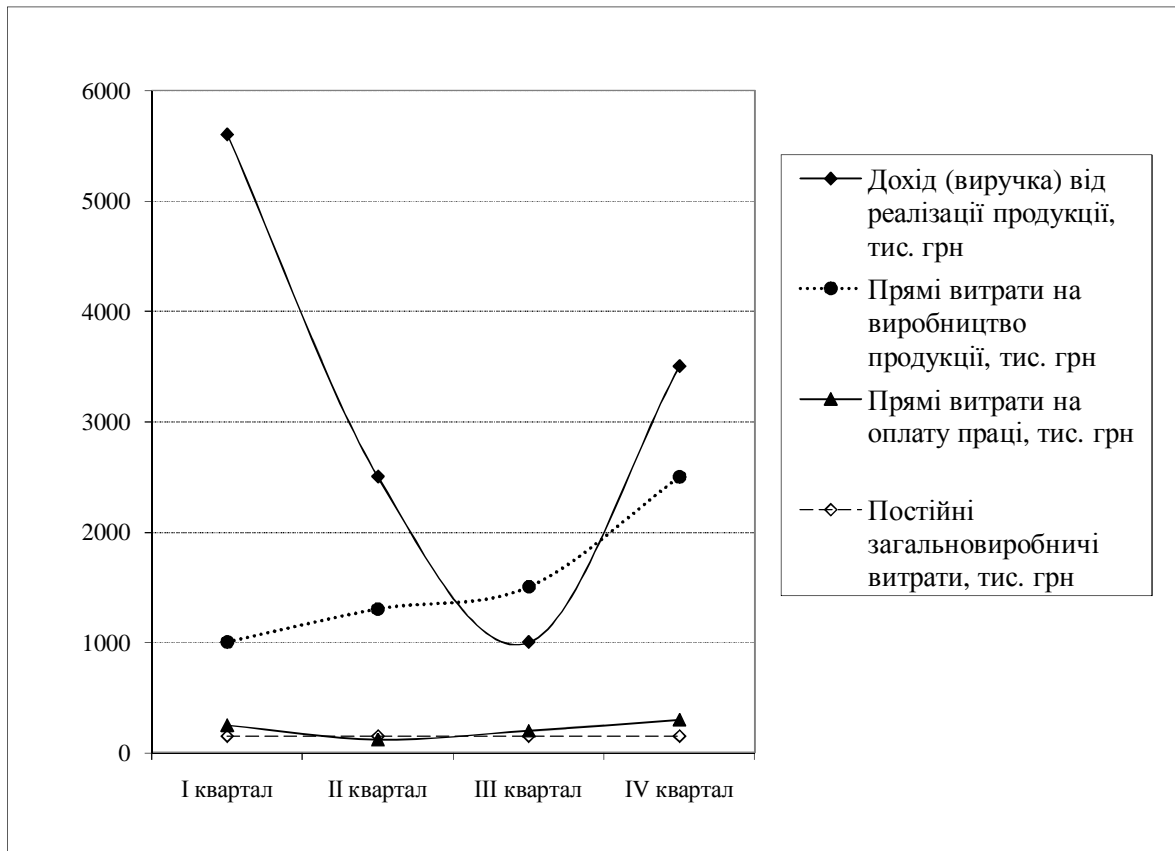

Рис. 2 – Річна динаміка основних показників діяльності підприємства

У якості бази розподілу постійних загальновиробничих витрат використаємо загальну суму прямих витрат та окремо прямі витрати на оплату праці та оберемо базу, використання якої дозволить достовірно оцінити виробничу собівартість продукції. Прийmemo річні значення показників за такі, що відповідають нормальній потужності, та обчислимо розподілені та нерозподілені постійні загальновиробничі витрати за кварталами.

При використанні прямих витрат у якості бази розподілу на 1 грн прямих витрат припадає 0,095 грн постійних загальновиробничих. Розрахунок розподілу витрат надано у табл. 2.

Таблиця 2 – Розподіл постійних загальновиробничих витрат з використанням прямих витрат у якості бази розподілу

Показник	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього за рік
Розрахункова величина постійних загальновиробничих витрат, тис. грн	95,0	123,5	142,5	237,5	
Розподілені, тис. грн	95,0	123,5	142,5	150,0	511,0
Нерозподілені, тис. грн	55,0	26,5	7,5		89,0

У першому розрахунку нерозподілені постійні загальновиробничі витрати виникають у перших трьох кварталах року, їх загальна сума складає 89 тис. грн.

При використанні прямих витрат на оплату праці у якості бази розподілу на 1 грн заробітної плати припадає 0,69 грн постійних загальновиробничих. Розрахунок розподілу витрат надано у табл. 3

Таблиця 3 – Розподіл постійних загальновиробничих витрат з використанням прямих витрат на оплату праці у якості бази розподілу

Показник	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього за рік
Розрахункова величина постійних загальновиробничих витрат, тис. грн	172,5	82,8	138,0	207,0	
Розподілені, тис. грн	150,0	82,8	138,0	150,0	520,8
Нерозподілені, тис. грн		67,2	12,0		79,2

У другому розрахунку нерозподілені постійні загальновиробничі витрати виникають у лише у другому та третьому кварталах, а їх загальна сума складає 79,2 тис. грн.

Висновок

Таким чином на даному підприємстві у якості бази розподілу постійних загальновиробничих витрат доцільно використовувати прямі витрати на оплату праці, тому що це дозволяє найбільш повно включити їх до складу виробничої собівартості продукції, а отже точніше оцінити її запаси, що надасть об'єктивні дані для прийняття управлінських рішень, зокрема щодо ціноутворення.

Список літератури: 1. *Мякота В.* Собівартість продукції: від випуску до реалізації. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2003. – 268 с. 2. *Орлов О., Рясных Е., Рудниченко Е.* Нетрадиционный метод распределения накладных затрат // Економіст – 2005 - №7 - С. 69-73 3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318, зі змінами та доповненнями.

Подано до редакції 15.06.2009